Ігор Пиріг,
професор кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Ганна Бідняк,
доцент кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних, доцент

ВИКОРИСТАННЯ БАЛІСТИЧНОГО ОБЛІКУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Підвищення ефективності запобігання, виявлення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням зброї, в тій чи іншій мірі зумовлене використанням певного інформаційного забезпечення. Законодавчим підґрунтям тому є Наказ МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 «Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України», відповідно до якого серед видів криміналістичних обліків окреме місце займає балістичний.

Визначення місця судово-балістичних обліків в системі обліків МВС України неодноразово було предметом наукових дискусій, втім підтримуємо думку окремих учених про те, що різниця між адміністративними, оперативними та криміналістичними судово-балістичними обліками є досить умовною і залежить перш за все від того, у якій сфері правоохоронної діяльності вони використовуються [1, с. 143]. Криміналістичні обліки використовуються виключно при розслідуванні кримінальних правопорушень.

Конкретизуючи завдання балістичного обліку, зазначимо, що кулегільзотеки створюються для: встановлення фактів використання одних і тих же екземплярів зброї у разі вчинення кількох кримінальних правопорушень; виявлення зброї, яка застосовувалась у вчиненні правопорушень, серед вилученої, знайденої та добровільно зданої; при використанні правопорушниками втраченої нарізної або гладкоствольної вогнепальної зброї, що була на озброєнні органів поліції; встановлення зброї, зареєстрованої на об'єктах дозвільної системи та яка перебуває в особистому користуванні громадян; виявлення зброї, що була втрачена працівниками поліції, серед вилученої, знайденої та добровільно зданої.

З одного боку кулегільзотека наповнюється об'єктами, що мають безпосереднє відношення до події правопорушення – вилучені під час проведення слідчих (розшукових) дій – огляду місця події, обшуку, слідчого експерименту. З іншого боку джерелами обліків є об'єкти, що використовуються для порівняльного дослідження: 1) оперативно-пошукові колекції (кулі, гільзи та патрони зі слідами зброї; кулі та гільзи, експериментально відстріляні з вилученої, знайденої та добровільно зданої зброї; кули та гільзи, експериментально відстріляні з табельної зброї, що перебуває на озброєнні правоохоронних органів, уповноважених органів державної влади; кули та гільзи, експериментально відстріляні зі зброї, зареєстрованої на об'єктах дозвільної системи; кулі та гільзи, експериментально відстріляні зі зброї, яка перебуває у власності громадян; відомості про зразки саморобної зброї; гільзи втраченої гладкоствольної вогнепальної зброї; відомості про вчинені із застосуванням вогнепальної зброї злочини та факти її вилучення з незаконного обігу); 2) інформаційно-довідкові колекції (зброя, яка формується з натурних зразків, частин, механізмів, заготовок, інструментів та відомостей про них; боєприпаси (формуються з натурних зразків боєприпасів або їх частин, відомостей про них); кулі та гільзи зі слідами зброї (формуються з куль та гільз, що експериментально відстріляні зі зразків вогнепальної зброї) [2].

В умовах розвитку комп'ютерних технологій, технологічного прогресу, безперечно перевага віддається автоматизованим інформаційно-пошуковим системам, однією з яких є автоматизована балістична інформаційна система «BalScan» чеського виробника «Laboratory Imaging», що поступово з 2019 року вводиться в Експертній службі МВС України на центральному та обласних рівнях. Система є універсальною для виявлення слідів

вогнепальної зброї на боєприпасах. Патрони і кулі, виявлені на місці події, скануються з використанням сучасної оптики, при цьому створюється тривимірна цифрова копія, яка зберігається в базі даних. Програма автоматично оцінює можливі збіги з іншими зображеннями в базі даних. У програмі підготовлений спеціальний режим для порівняння знайдених куль чи гільз судовим експертом. Система призначена для оцифровки широкого спектру боєприпасів від стрілецької до саморобної зброї. Бокова поверхня гільзи чи кулі, дно гільзи скануються повністю з високою роздільною здатністю з обхватом поверхні на 360 градусів і включає просторову інформацію в 2D або 3D зображенні.

Ефективність використання автоматизованого балістичного обліку була підтверджена результатами інтерв'ювання не тільки співробітників експертних установ, а і слідчих та оперативних підрозділів. Втім, функціонування будь-якого автоматизованого обліку, враховуючи відносну новизну, має окремі особливості і потребує час для введення в експлуатацію. Комп'ютерні технології не можуть повністю замінити фахівців, а лише надають можливість використовувати їх спеціальні знання ефективніше.

Для покращення роботи комплексної системи балістичної ідентифікації «BalScan» науковці пропонують: запровадження світовою спільнотою поширення автоматизованих балістичних ідентифікаційних систем із єдиним реєстром кодування інформації, що дало б можливість отримувати оперативну інформацію під час перевірок вилучених об'єктів за створеним та накопиченим масивом даних із багатьох країн світу у режимі реального часу; впровадження балістичного стандарту по гільзам; маркування зброї мітками будь-якого характеру (криміналістичними або ж літерними/ символьними), яке має проводити кожен виробник зброї, що має контролюватися державою [3, с. 75]. Погожуючись із зазначеним, вважаємо необхідним звернути увагу на головну проблему – великий обсяг інформації, який необхідно перевести в цифровий формат за якомога короткий проміжок часу, враховуючи що фахівцям необхідно не тільки перевести в цифровий формат вже існуючу кулегільзотеку, яка налічує сотні тисяч об'єктів, а і постійно додавати нові. Наприклад, для постановки на облік однієї одиниці зброї необхідно обробити мінімум три гільзи і три кулі (для пістолета), на що фахівець витрачає приблизно 10 хвилин. Для того, щоб поставити на облік револьвер, необхідно обробити від п'яти до семи гільз. Для виконання формальних процедур (заповнення журналів, присвоєння ідентифікаційних номерів тощо) витрачається ще більше часу. Ми переконані, що збільшення кількості робочих місць, оснащених відповідними балістичними комплексами, може суттєво прискорити процес наповнення автоматизованого обліку.

Тож, безумовно, використання комплексної системи балістичної ідентифікації «BalScan» є вагомим досягненням у функціонуванні балістичного обліку, результати роботи якого впливають на ефективність розслідування кримінальних правопорушень. Втім, поряд із суттєвими перевагами, слід зазначити, що на сьогодні цей облік не може функціонувати в повній мірі через певні перешкоди, головною з яких є обмеження в часі.

1. Грищенко О. В. Теоретико-правові засади використання балістичного обліку експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2020. № 45. С. 140-143.
2. Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України Наказ МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09#Text.
3. Бондар В. С. Підвищення ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення виявлення та розслідування злочинів, учинених із застосуванням вогнепальної зброї URL: http://maup.com.ua/assets/files/expert/5/5.pdf.